

Escola pública i escola concertada a Mallorca. Les perspectives del professorat

Belén Pascual

Joan Amer

RESUM

El debat sobre l'escola pública i privada, la llibertat d'elecció i els processos de segregació escolar són elements cèntrics tant en el debat de la sociologia escolar com en les polítiques educatives des de la Transició. L'objectiu de l'article és indagar en els discursos dels responsables educatius (gestors i professors) de l'escola pública i privada de Mallorca sobre quatre aspectes centrals (dos d'escolars i dos de contextuals) en els models d'escolarització: la qualitat educativa, la igualtat d'oportunitats, la incidència del canvi demogràfic (augment de l'alumnat immigrant en la primera dècada del segle XXI) i l'impacte de la crisi. Per això es té en compte el fet que l'escolarització privada a Mallorca presenta taxes superiors que la de la mitjana estatal. Així mateix, es poden trobar diferents models d'escolarització a l'illa: el model de la capital, Palma, amb una major presència de la privada; el model dels nuclis turístics i urbans, amb un balanç equilibrat pública-privada; i el model dels nuclis rurals, amb presència bàsicament de la pública. La metodologia de la investigació aborda l'objecte d'estudi des d'una perspectiva qualitativa. En els resultats i la discussió posterior, es recullen i analitzen els principals discursos sobre els temes considerats, tot posant especial atenció en el context de les retallades educatives i del conflicte Administració-Escola que es produeixen a l'illa. Tant l'imminent desplegament de la LOMCE, l'aplicació de les polítiques educatives autonòmiques balears, com el cas del decret TIL, i les mobilitzacions educatives, travessaran l'anàlisi dels discursos estudiats.

RESUMEN

El debate sobre la escuela pública y privada, la libertad de elección y los procesos de segregación escolar son elementos céntricos tanto en el debate de la sociología escolar como en las políticas educativas desde la Transición. El objetivo del capítulo es indagar en los discursos de los responsables educativos (gestores y profesores) de la escuela pública y privada de Mallorca sobre cuatro aspectos centrales (dos escolares y dos contextuales) en los modelos de escolarización: la calidad educativa, la igualdad de oportunidades, la incidencia del cambio demográfico (aumento del alumnado inmigrado en la primera década del siglo XXI) y el impacto de la crisis. Para ello se tiene en cuenta que la escolarización privada-concertada en Mallorca presenta tasas superiores a las de la media estatal. Asimismo, se pueden hallar diferentes modelos de escolarización en la isla: el modelo de la capital, Palma, con mayor presencia de la privada; el modelo de los núcleos turísticos y urbanos, con un balance equilibrado pública-privada; y el modelo de los núcleos rurales, básicamente con presencia de la pública. La metodología de la investigación, después de describir los principales datos relativos a los porcentajes de escolarización, aborda el objeto de estudio desde una perspectiva cualitativa. En los resultados y posterior discusión, se recogen y analizan los principales discursos sobre los temas considerados, poniendo especial atención al contexto de recortes educativos y de conflicto administración-escuela que se produce en la isla. El inminente despliegue de la LOMCE, la aplicación de las políticas educativas autonómicas balears, el caso del decreto TIL, y las movilizaciones educativas atravesarán el análisis de los discursos estudiados.

INTRODUCCIÓ

La investigació pretén una aproximació al concepte de qualitat des de la perspectiva del professorat i dels informants qualificats de l'escola pública i concertada de Mallorca, en un moment caracteritzat per dos canvis normatius significatius: l'aprovació de la llei LOMQE i la posada en marxa del Pla

de Tractament Integrat de Llengües en la comunitat autònoma. Amb l'estudi pretenem valorar l'impacte d'aquests canvis i les intenses mobilitzacions que els han acompanyat, sobre dos eixos centrals del debat educatiu: l'equitat i la qualitat.

L'anàlisi del capítol s'emmarca en la discussió sobre la qualitat i la igualtat d'oportunitats en els dos tipus d'escola. Amb aquest propòsit, es descriu la situació de l'escola pública i concertada a Mallorca i es recullen les principals posicions entre els responsables i el professorat d'ambdós àmbits. S'ha de tenir present que les Illes Balears, juntament amb el País Basc, Catalunya i Madrid, és un dels territoris amb major presència d'escola concertada (Fernández Enguita 2008). Els aspectes que seran analitzats són les diferents definicions de qualitat i equitat, el debat sobre l'escola pública i la concertada, així com l'impacte del Decret pel qual es regula el Tractament Integrat de les Llengües (TIL) i la Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE). Tot això ha d'emmarcar-se en un context de desinversió educativa, crisi econòmica (amb impacte en les famílies), i alta escolarització de l'alumnat immigrant en la dècada 2000-2010.

LA QUALITAT I L'EQUITAT

La qualitat i l'equitat són conceptes centrals del debat educatiu actual que solen utilitzar-se de forma conjunta com a termes estretament relacionats.

- L'agenda global d'educació de la UNESCO recull com a sisè objectiu el de l'educació de qualitat, tot entenent que l'educació és un dret de tothom.
- Des de l'OCDE s'apunta la relació necessària entre qualitat i equitat, ja que els sistemes educatius de l'OCDE amb el major rendiment (en creixement econòmic i desenvolupament social) són els que combinen ambdós reptes (OCDE, 2012).
- Entre els objectius estratègics de la UE establerts per a 2020 (en la línia de l'Estratègia de Lisboa, 2010) es troben els de l'equitat i la qualitat. Per un costat, la promoció de l'equitat, la cohesió social i la ciutadania activa. De l'altre, la modernització dels sistemes educatius i de formació, per augmentar-ne l'eficàcia, eficiència i qualitat, i amb la finalitat darrera de millorar-ne la competitivitat i impulsar el creixement econòmic (MECD, 2013).

El concepte de qualitat educativa presenta diferents accepcions. Pascual (2006) destaca aquelles que tenen major centralitat: primer, la qualitat entesa com a exclusivitat o distinció; segon, la qualitat orientada a l'execució dels processos; tercer, la qualitat des d'una perspectiva economicista, que s'associa a termes com eficiència, èxit, competitivitat o productivitat; i quart, la qualitat entesa com a canvi i transformació.

En la mateixa línia, Escudero (2003) recull les següents definicions de qualitat: 1) qualitat com a excel·lència; 2) qualitat com a satisfacció de les necessitats i expectatives; 3) qualitat com adaptació a uns estàndards; 4) qualitat com a consistència i perfeccionament de processos; 5) qualitat com a marc de drets i deures; 6) qualitat com a transformació dels subjectes i institucions implicats en la provisió d'un servei.

Escudero (2003) explica que, la primera definició, la qualitat com a excel·lència, comporta entendre la qualitat com a distinció. Quant a la segona, la qualitat com a satisfacció de necessitats, és, segons l'autor, la que recolliria millor l'òptica o perspectiva mercantilista. Pel que fa a la tercera definició, la qualitat com a adequació a uns estàndards o patrons comporta entendre la qualitat com a producte. En relació amb la qualitat que fa referència als processos, l'autor subratlla que implica estratègies de millora. Escudero (2003) destaca que la concepció de la qualitat com a transformació seria la més idònia, perquè suposa la capacitació tant del professorat com de l'alumnat, les famílies i la comunitat, en valors i pràctiques a favor d'una qualitat equitativa, i la potenciació d'aquests valors i pràctiques.

Aquesta concepció de qualitat com a transformació implica l'existència d'un grau d'autonomia suficient dels centres que en permeti la capacitat democràtica i la participació de tots els agents participants. Malgrat la idoneïtat d'aquest model, el concepte d'autonomia que predomina actualment l'entén com la capacitat d'adaptació dels centres educatius als dictats del mercat i, conseqüentment, deixa pas a la competitivitat entre els centres (Gómez Llorente 2006).

En aquest sentit, Díez Gutiérrez (2010) analitza les repercussions del context socioeconòmic i polític actual sobre la definició d'un nou model pedagògic que s'orienta a l'atenció de les necessitats del mercat i un nou model de gestió escolar que adopta els paràmetres gerencials del món de l'empresa. La competència, des d'aquesta perspectiva, és l'essència de la qualitat educativa.

Pel que fa al concepte d'equitat, Bolívar (2012) subratlla que igualtat i equitat no són el mateix: a la igualtat tots els individus han de rebre el mateix tractament; mentre que, des de l'equitat, les persones són distintes i cal que rebin un tractament diferenciat que redueixi o elimini la desigualtat de partida. Pascual (2006) assenyalava que l'equitat i la igualtat d'oportunitats impliquen l'accés i la garantia que els estudiants, amb independència del seu punt de partida, puguin assolir resultats semblants. L'autora afegeix que això implica una escolarització com a estratègia igualadora de les desigualtats de partida, amb polítiques compensatòries d'acció discriminadora positiva per a aquells que més ho necessiten. Marchesi (2011) defineix equitat com la justícia que ha de ser present en l'acció educativa i subratlla que l'equitat ha de tenir en compte la diversitat de possibilitats on es troben els alumnes. En aquest sentit, Colom (1990) apunta que sense equitat no hi ha qualitat, per a aquest autor que no hi hagi igualtat d'oportunitats seria la primera prova de falta de qualitat.

El debat sobre l'escola pública i l'escola concertada

Bonal (2012) recorda que, en contextos de crisi, hi ha més competència per accedir a una educació de qualitat, ja que el valor posicional de l'educació s'accentua. Per a les classes mitjanes, segons aquest autor, l'educació és, alhora una inversió per a la trajectòria professional dels seus fills i un mitjà per a la diferenciació i la mobilitat social (veure també Fernández Enguita 2008). Bonal (2012) afegeix que tot plegat es pot traduir en una alta dualització escolar entre, d'una banda, centres que treballen amb un alumnat socialment homogeni amb altes expectatives educatives i, de l'altra, centres amb gran diversitat i expectatives desiguals.

En el debat acadèmic, la discussió sobre l'escola pública i l'escola concertada va molt lligada al fenomen de la segregació escolar. Aquest fenomen es produeix tant en la pública com en la

concertada: trobam segregació i heterogeneïtat en els dos àmbits. S'anomenen processos de segregació escolar els que promouen la separació de l'alumnat a partir d'una multitud de factors, entre els quals Valiente (2008) destaca:

- La segregació residencial com a element clau en la segregació escolar, donada la importància de la proximitat geogràfica en la planificació de l'oferta.
- Les estratègies familiars, determinades en part per la posició de les famílies en l'estructura social i el seu capital cultural.
- La selecció dels centres. En el cas de les escoles concertades, eventualment les quotes per a activitats extraescolars o altres serveis prestats pel centre —com el menjador— poden incidir en el procés de selecció de centre.
- La selecció institucional, a partir de la definició dels itineraris acadèmic i professional dins el sistema educatiu, tot determinant des de quina edat els itineraris comencen a ser diferents.

Segons Valiente (2008), la segregació escolar va molt lligada a les polítiques d'elecció escolar de cada país. En el cas espanyol, és molt important el finançament públic dels centres privats-concertats, com també en altres països europeus com Holanda, Bèlgica i Dinamarca. Exemples de polítiques diferents, d'acord amb Valiente (2008), són els casos britànic i nord-americà. En el cas britànic, la liberalització de la matrícula dóna molt de marge de maniobra a les famílies, mentre que en el cas nord-americà trobam exemples de polítiques d'escolarització que intenten combatre l'alta segregació urbana. A l'últim, Valiente (2008) reivindica el nivell local com el més acurat per a les polítiques que treballin contra els mecanismes de la segregació escolar. En aquest sentit, podem apuntar l'exemple de Catalunya, on hi ha polítiques municipals que treballen contra la segregació escolar, tal i com podem veure a Bonal (2012).

A més dels autors aquí citats, el debat teòric sobre l'escola pública i la concertada a l'Estat espanyol ha comportat diversa i abundant recerca (Blanco 2009; Cordero, Crespo i Pedraja 2013; De Puelles 2003; Espadas, Fernández Esquinas 2004; Gurrutxaga i Unceta 2010; Flores i Saco 2003; Gobernado 2003; Gómez Llorente 2006; Martín 2008; Valero 2006).

Fernández Enguita (2008) apunta que en els darrers anys s'han donat tres tendències en el model d'escolarització espanyol: un augment de l'accés a l'escola privada (concertada o estrictament privada) a les grans ciutats i entre les classes amb més capital econòmic i cultural; un desplaçament d'efectius de la concertada a l'estrictament privada; i finalment, l'acollida majoritària de les classes més desfavorides a l'ensenyament públic, que perd alumnat de les classes mitjanes i altes i, per tant, assumeix el gruix de l'esforç per a la integració dels alumnes que necessiten més suport.

En relació amb aquest procés de polarització que descriu Fernández Enguita (2008), Gurrutxaga i Unceta (2010) es refereixen a la funció progressivament assistencial dels centres públics i una funció més selectiva per part dels centres privats-concertats.

En el cas dels models d'escolarització a Mallorca, segons March i Pascual (2006), un dels trets estructurals del sistema educatiu illenc és la important presència de l'escola concertada, principalment religiosa. Un altre tret és l'acceleració del procés de creixement urbanístic i poblacional durant la primera dècada del segle XXI, principalment als municipis dels voltants de Palma, tot multiplicant la demanda de places escolars en determinades zones de forma molt rellevant. Aquests autors expliquen l'existència de tres grans models d'escolarització a l'illa:

- El model d'escolarització de Palma: major presència de l'escola concertada.
- El model d'escolarització de les zones urbanes i turístiques: es tracta d'un model en el qual podem assenyalar un predomini de l'escola pública, però una presència important de l'escola concertada.
- El model d'escolarització de les zones rurals (municipis de menys de 5.000 habitants): predomini de l'escola pública.

L'impacte de les polítiques educatives: el TIL i la LOMQE

El context educatiu de la comunitat autònoma ha estat influït directament per dos canvis normatius d'intens calat procedents de l'administració educativa autonòmica i central.

A partir del curs 2013/14 s'ha posat en marxa el Decret 15/2013, de 19 d'abril, pel qual es regula el tractament integrat de les llengües en els centres docents no universitaris de les Illes Balears, que té com a finalitat que els alumnes de les Illes Balears finalitzin l'educació obligatòria amb la competència lingüística i comunicativa necessària en les dues llengües oficials (català i castellà) i en una llengua estrangera (preferentment, l'anglès).

A partir del curs 2014-15, entra en vigor la Llei orgànica de la millora de la qualitat educativa (LOMQE), els principals objectius de la qual són la millora dels resultats educatius, atenent a criteris internacionals, la reducció de l'abandonament escolar, la millora de l'ocupabilitat i l'estimulació de l'esperit emprenedor de l'alumnat. Els principis fonamentals són: l'augment de l'autonomia dels centres i, amb allò, la capacitat de gestió de la direcció dels centres; les avaluacions externes de fi d'etapa; la racionalització de l'oferta educativa; i la flexibilització de les trajectòries.

Tant l'imminent desplegament de la LOMQE i l'aplicació del decret TIL, com les mobilitzacions que s'han succeït al llarg del curs 2013/14, travessaran l'anàlisi dels discursos estudiats.

METODOLOGIA

Per assolir els objectius plantejats, la metodologia utilitzada és qualitativa. Entre els mesos d'abril i maig de 2014 s'han realitzat un total de cinc entrevistes en profunditat i quatre grups de discussió. Les entrevistes en profunditat s'han fet a representants de l'Assemblea de docents, l'Escola Catòlica, l'Associació de Cooperatives d'Ensenyament, l'Associació d'Inspectors i un sindicat de l'escola concertada.

En els grups de discussió varen participar professorat i càrrecs de la junta directiva (caps d'estudis i directors) de centres públics i privats de primària i secundària de Mallorca.

QUADRE 1: DOCENTS PARTICIPANTS ALS GRUPS DE DISCUSSIÓ

	PRIMÀRIA		SECUNDÀRIA		Total
	Centres públics	Centres concertats	Centres públics	Centres concertats	
Total docents	6	5	6	4	21
Direcció	2	2	2	1	7
Direcció pedagògica		2			2
Cap d'estudis	2		1	3	6
Secretaria	1				1
Docent	1	1	3		5
Homes	1	1	2	2	6
Dones	5	4	4	2	15

Per al buidatge del contingut, es classifica el contingut de les transcripcions de les entrevistes i grups de discussió, mitjançant el programa NVIVO9, d'anàlisi qualitativa de les dades. La informació recollida ha estat categoritzada a partir dels temes centrals dels guions (categories prèvies) i aquells altres temes que aporten els participants (categories emergents).

RESULTATS

En aquest apartat es detallen els principals resultats de la recerca qualitativa sobre el debat escola pública-escola concertada, les diferents definicions d'educació de qualitat i d'equitat, el paper de les famílies, l'impacte de la crisi en la desinversió educativa i en les realitats de les famílies, i la repercussió del TIL i de la LOMQE. La descripció es porta a terme tot distingint les diverses posicions des de l'escola pública i l'escola concertada.

L'educació de qualitat

En un moment en què la nova llei educativa s'anomena «llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa» (LOMQE) és especialment rellevant recollir les diverses definicions d'educació de qualitat per posteriorment, a l'apartat de discussió, poder-les contrastar amb la visió de la qualitat educativa de la nova llei. Les aportacions han estat molt diverses: identificar qualitat amb satisfacció, anar més enllà dels resultats acadèmics, reivindicar les bones pràctiques i subratllar la importància de l'educació contextualitzada.

Com a exemple d'identificació de la qualitat amb la satisfacció, més enllà dels resultats acadèmics i incorporant-hi els conceptes d'educació contextualitzada i de bones pràctiques, trobam les següents contribucions:

“És una tema complex es tema de sa qualitat, a vegades se confon amb uns bons resultats escolars i té que veure també amb això, però jo crec que bàsicament lo principal és sa satisfacció que se té amb aquests resultats i amb so funcionament de s'escola” (Representant de l'Associació d'Inspectors).

“L'educació de qualitat lo fonamental és que doni resposta a les necessitats que tenen els propis alumnes, les necessitats reals. I qui més coneixen són aquells que estan a aquells centres, es pares... tota sa comunitat educativa, no només es mestres. I a partir d'aquí, hem d'intentar donar resposta a aquestes necessitats. Aleshores, podríem començar a xerrar d'una educació de qualitat” (Docent de l'escola pública, Mallorca nord).

“El que tenim és una xarxa en la qual parlam de bones pràctiques, és a dir, a mi me funciona això, aquest tema, jo concretament això crec que me funciona i ho faig bé, i ho pos a disposició dels altres, una de les coses jo crec que és compartir coses, perquè a vegades hi coses que altres centres han pensat durant anys, han arribat a un tema i, si no, no t'enteres” (Docent de Palma llevant).

Des de l'escola concertada s'apunta la necessitat d'aquesta educació contextualitzada i s'hi afegeix l'aprenentatge d'habilitats i de connexió amb el mercat laboral:

“Qualitat educativa, és complicat donar una definició, diríem que és aconseguir un alumnat que sigui capaç de tenir unes habilitats, per entendre un poc lo que és sa societat en aquest moment, o que sigui capaç de tenir possibilitats de competir amb qualsevol tipus de persones, que sigui capaç de resoldre ses dificultats que tenim a aquesta societat i que podem aconseguir una societat més igualitària o amb menys desigualtats socials” (Representant de l'escola concertada).

“Educació de qualitat per jo també és una educació que prepari per es món actual, que crec que s'educació està de vegades molt desfasada, molt deslligada de després lo que són ses demandes laborals, de lo que és el món laboral” (Docent de l'escola concertada, Palma nord).

Equitat i igualtat d'oportunitats

A les entrevistes i als grups de discussió s'aporten definicions d'equitat, es relaciona amb la qualitat i l'atenció a la diversitat i també s'esmenten les resistències. Altres aspectes que surten són la necessitat d'incorporar el coneixement de la llengua catalana per a una igualtat d'oportunitats efectiva i la discussió sobre l'equitat en el cas dels alumnes amb altes capacitats. Quant a les definicions d'equitat:

“Equitat vol dir tenir en compte ses diferències de s'alumnat i aportar-los recursos perquè aquests alumnes estiguin ben atesos, en es sentit d'igualtat d'oportunitats per a tothom, que tothom pugui arribar a aconseguir es objectius que se marca a s'educació” (Representant de l'Associació d'Inspectors).

“Hi ha una concepció d'igualtat d'oportunitats que tothom tengui lo mateix i no pot ser. Si tu has de mirar per aquesta finestra i fas l'90 i jo faig l'50, som jo el que he de mester dos escalons per pujar-hi. Tu ja hi veus, no has de mester ets escalons” (Docent de l'escola pública, Mallorca nord).

Sovint es planteja l'equitat i la igualtat d'oportunitats com inseparable de la qualitat:

"Igualtat d'oportunitats és crear ses condicions perquè per tot arreu hi hagi escoles que puguin oferir un ensenyament de qualitat, i això vol dir que ses escoles estiguin dotades de sa infraestructura adequada, des personal adequat, docents, no docents, i que de qualque manera també es repartiment de s'alumnat sigui equitatiu i s'administració té s'obligació d'evitar sa creació de *guetos* escolars i impedir s'elitització de determinades escoles finançades amb fons públics" (Representant de l'Assemblea de Docents).

S'assenyalen les relacions entre l'equitat i les mesures d'atenció a la diversitat:

"A cada aula hi ha dos o tres alumnes boicotejadors. Jo crec que una persona amb tretze, catorze o quinze anys vol aprendre. És boicotejador a lo millor perquè el que li oferim no és lo que a ell li interessa, vull dir que hi ha d'haver algun ensenyament que sí que li pugui atreure, no el que nosaltres li donam, per a ell no és ni atractiu, ni motivador, ni proper, i estan despenjats, ja fa anys que estan despenjats i és molt difícil enganxar-los. Són alumnes que necessiten qualque cosa diferent" (Docent de l'escola pública, Mallorca llevant).

Al treball de camp també surten les resistències a l'equitat:

"Noltros encara feim feina amb companys que s'escandalitzen amb... tot això. A batxillerat mateix, per exemple, tenen sa idea ben clara que s'escola com a institució ha de ser un filtre, i que t'exigeixen que assumeixis aquesta funció de filtre. Hi ha companys, clar són companys ja d'un segment generacional que ja està retirada, però que, ells sa mentalitat que tenen, sobretot a partir de batxillerat, s'educació és un filtre social. Què vol dir un filtre social? Xerrant clar, tu serveixes i tu no serveixes perquè estudiïs una carrera o això" (Docent de l'escola concertada, Palma eixample).

En la definició d'igualtat d'oportunitats, també s'incorpora com a dimensió el coneixement del català:

"En relació amb la igualtat d'oportunitats i s'educació de qualitat, precisament jo ho pensava ahir a sa nostra escola, on els pares són majoritàriament estrangers, amb pares que pràcticament no entenen ni es castellà. Donar a conèixer sa nostra llengua i sa nostra cultura també és oferir oportunitats" (Docent de l'escola pública, Mallorca llevant).

Un representant de l'escola concertada planteja l'atenció a la diversitat també per a l'alumnat amb altes capacitats:

"El problema es que como llegas a todos, como das educación a todos, porque atiendes a los más desfavorecidos, pero es que es injusto también, los otros también, sin que pierdan los que tienen más posibilidades, como atenderlos a todos, y a ellos quizás donde a veces faltan medios, atenciones, un poco esa excelencia para que sean felices, para todos, igual de injusto es dejar a los que tienen posibilidades como a los que sí tienen posibilidades de mejorar, y claro las condiciones no les dejan llegar a ahí" (Docent de l'escola concertada, Mallorca llevant).

L'impacte de les polítiques educatives: TIL i LOMQE

Un element rellevant i molt present en la recerca és l'impacte del decret TIL i de la LOMQE en la tasca docent. Quant al decret TIL, al treball de camp s'assenyala sovint la manca de consens i de planificació, així com la immediatesa de l'aplicació:

“Com que s'ha fet sense cap tipus de planificació, te trobes situacions tant absurdes com jo que faig la música una part en anglès. Passen a l'institut, allà fan en anglès les matemàtiques, no la música” (Docent de l'escola pública, Mallorca nord).

La campanya contra el TIL, a més de cercar un impacte en la política pública, ha comportat també un impacte simbòlic, com la cohesió entre el professorat i l'aliança amb les famílies (una aliança que passa per dos moments distints):

“Tenc dos moments molt clars. No sa manifestació, sinó ses manifestacions. Ja no a sa grossa. Davant es parlament trobar-te mestres era com un contagi, aquesta pinya... Era com un contagi energètic brutal. I tenies s'APIMA que t'havia decorat sa façana i deies «ostres...». I llavors te'n vas a sa manifestació grossa i bono, genial! Tot aquest moment va ser com molt eufòric i jo crec que la sabatada, jo ho tenc molt clar, a sa nostra escola i va haver un moment que dúiem molts de dies. Vàrem fer una assemblea i es pares giraren. No tots, però sí es que xerraren. I es que no xerraren, no varen ser capaços de... I s'escola va fer un «paff!»” (Docent de l'escola pública, badia de Palma).

Per últim, la repercussió de la vaga contra el TIL té un impacte en l'elecció escolar i és desigual en la pública i en la concertada, segons protagonistes dels dos sectors:

“Hi ha hagut una pujada dels concertats, al llarg del curs hi ha hagut petició de gent de la pública per venir al concertat, en aquest moment que estam en un procés d'admissions, t'adones que hi ha una barbaritat de gent que demana i vénen de centres públics, i és per sa por que tenen a no començar es curs, és a dir, com que s'està parlant que hi pot haver vaga una altra vegada quan comencem es curs a sa pública” (Docent de l'escola concertada, Palma).

“Anem a donar arguments a la gent perquè vegi que a la privada això no passa, que això són aquests funcionaris assentats que no volen fer sa seva feina i és lo que s'està venent de cara als pares” (Docent de l'escola pública, Mallorca llevant).

“Sa concertada vulguis o no vulguis, es fet de tu tenir un patró, ara per exemple quan hi ha hagut ses mobilitzacions referents a es tractament integral de ses llengües, no tant per lo que ha estat es tractament sinó per sa manera com s'ha duit a terme, sense planificació, d'una manera imposada. Clar sa resposta que hi ha hagut a sa concertada, és sempre menor, perquè tu fas una protesta contra s'administració, sa qui t'imposa sa normativa, però clar, a més que tu fas aquesta protesta, resulta que si tu no tens activitat as centre, aquell centre té un menjador, té activitats tal, que ses famílies a lo millor han pagat” (Representant sindical de l'escola concertada).

Quant a la LOMQE, a les entrevistes s'assenyala que el seu plantejament incideix negativament en l'equitat i la inclusivitat:

“Ara bé, a partir d'ara, amb es tema de ses revàlides o des exàmens aquests finals que volen fer a partir de sisè de primària, primer d'ESO, això pot canviar molt i, per tant, això atempta contra aquest principi. A ses revàlides intermèdies aquestes, *pues* a aquest nivell de permanència i ses revàlides finals per evitar... o impossibilitaran que molts d'alumnes aconseguixin avançar i poder pujar de nivell o anar cap a sa Universitat, cosa que fins ara no s'havia notat [...]. Això és sa filosofia de sa LOMQE, sa filosofia de s'esforç i d'anar d'alguna forma seleccionant es alumnes durant tot es procés” (Representant de l'Associació d'Inspectors d'Educació).

No tendran en compte si un nin fa dos anys que ha arribat, no tendran en compte res d'això... Tendran en compte aquell examen. Aleshores els resultats... hi haurà igualtat, no hi pot haver mai igualtat en aquest model (Docent de l'escola pública, Mallorca nord).

Debat escola pública-escola concertada

El debat escola pública-escola concertada és present a les entrevistes i els grups de discussió de l'escola concertada, mentre que apareix de manera tangencial als encontres amb els representants de l'escola pública. Els principals aspectes assenyalats són la major o menor heterogeneïtat en el perfil de l'alumnat i l'eventual segregació escolar tant en la pública com en la concertada; la discussió sobre els fons públics i l'ideari privat de les concertades; i l'estabilitat de les plantilles a la concertada versus la contingent rotació del professorat de la pública com a factor que pot declinar la balança en l'elecció escolar.

Un element que sovint surt als grups de discussió dels representants de la concertada és l'eventual heterogeneïtat dels seus centres, tot i que indicadors com les dades de concentració de l'alumnat immigrat a l'escola pública matisarien les seves afirmacions:

“No és el mateix un centre concertat d'una barriada com un barri humil, a on bàsicament s'alumnat és es mateix tipus d'alumnat que pugui anar a una escola pública d'un barri humil, o una escola concertada de determinats centres que se pot considerar «elitista»” (Representant sindical de l'escola concertada).

L'elecció escolar és un element rellevant per a l'escola concertada. En aquest sentit, apunten a l'estabilitat de les plantilles com a avantatge comparatiu respecte de l'escola pública. Vegem el que apunten diferents entrevistats:

“Però bé, destacaria, crec que s'estabilitat, ses plantilles, és un element a favor. Amb una plantilla estàndard un pot fer, pot plantejar molts itineraris, pots fer plans estratègics” (Representant de la patronal educativa).

“Dins ses famílies pareix que, com a mínim, sa concertada dóna més estabilitat, quant a professorat, és a dir, ses famílies quan van a un centre, sobretot a un poble o una barriada, pareix que saben que

a primer i segon hi haurà aquest professor i aquesta professora” (Representant sindical de l'escola concertada).

Quant a l'ideari privat i els fons públics, aquest és un element de discussió també present:

“L'escola concertada reivindica els drets que tenim i els drets dels pares, que estan pagant els mateixos impostos, que estan pagant els que duen els seus fills a la pública, només han elegit una opció diferent dins la legalitat, llavors crec que cal reivindicar els recursos, reivindicar els drets, reivindicar la posició del servei que està fent l'escola concertada” (Docent de l'escola concertada, Mallorca llevant).

DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

En la línia d'Escudero (2003), al treball de camp apareixen diferents definicions de qualitat. Es recullen accepcions de qualitat com satisfacció de necessitats, qualitat com bones pràctiques o a adaptació a uns estàndards i també qualitat com transformació dels subjectes i institucions implicats en la provisió d'un servei. Aquesta darrera accepció és la recomanada per Escudero (2003). Quant a les definicions d'equitat i igualtat d'oportunitats, impliquen mecanismes per igualar les condicions de partida dels distints alumnes (Bolívar 2012). Això s'esmenta als encontres amb el professorat, que recalquen la necessitat de desplegar mesures d'atenció a la diversitat, com assenyala Pascual (2006). Un altre aspecte present als grups de discussió han estat les resistències per part d'alguns professors a les mesures que treballen per a l'equitat.

En relació amb l'impacte de les polítiques educatives, tant el decret autonòmic TIL com la llei estatal LOMQE, són valorades negativament pels docents, tant els de l'escola pública com els de l'escola concertada. Sobre el TIL, subratllen la manca de planificació i de consens, així com les dificultats d'aprenentatge de les matèries que comporten entre l'alumnat. I sobre la LOMQE, s'insisteix en les implicacions negatives que té el contingut de la llei en termes d'inclusivitat, la qual cosa planteja una perspectiva de la qualitat deslligada de l'equitat, tal i com també recull Verger (2013).

Pel que fa al debat escola pública versus escola concertada, Bonal (2012) i Valiente (2008) assenyalen els processos de dualització escolar que es poden produir. En un marc d'alta concentració de l'alumnat immigrant a l'escola pública (Vidaña 2013), al treball de camp s'ha destacat que es detecten processos de segregació escolar tant en el sistema públic com en el concertat.

Quant a les limitacions de l'article, cal apuntar en primer lloc l'abundància de temes tractats en els grups de discussió i en les entrevistes, la qual cosa feia difícil la sistematització i prioritització dels ítems analitzats. El programa d'anàlisi de dades qualitatives NVIVO9 ha estat de molta utilitat. Ara bé, han quedat sense recollir aquí aspectes que havien estat comentats extensament durant el treball de camp. És el cas del paper de l'alumnat immigrant, les conseqüències de la crisi econòmica en les famílies i en les retallades, i la desinversió educativa, les relacions família-escola i les condicions laborals del professorat. En qualsevol cas, s'ha intentat que tots aquests aspectes emmarassin l'anàlisi sobre la qualitat i l'equitat, així com les seves repercussions en les relacions entre l'escola pública i la concertada.

Per a les implicacions pràctiques i per a la política pública, la present investigació aporta elements per al debat i disseny de polítiques educatives i destaca quins aspectes de les noves lleis educatives TIL i LOMQE requeririen més discussió de cara a obtenir més consens entre el professorat, i, per extensió, en la comunitat educativa. En relació amb el TIL, a les entrevistes, el professorat demana més diàleg i millor planificació de l'ensenyament de llengües. Quant a la LOMQE, preocupa entre els docents la seva dimensió de qualitat poc equitativa.

Per últim, sobre les potencials línies de futur de la recerca, seria bo, primer, continuar la investigació amb l'anàlisi documental tant de les lleis, com dels distints posicionaments del professorat manifestats a través de les campanyes reivindicatives, així com des de les distintes plataformes, entitats, patronals i sindicats, per complementar la investigació qualitativa. En segon lloc, la present recerca qualitativa ha explorat els elements de debat i ara seria bo reforçar aquesta etapa amb una altra de recerca quantitativa que permeti complementar i aprofundir en els aspectes assenyalats sobre la qualitat, l'equitat, el debat pública-concertada i l'impacte del TIL i la LOMQE.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Blanco, R. (2006). «La equidad y la inclusión social: uno de los desafíos de la educación y la escuela hoy». *REICE. Revista Electrónica Iberoamericana Sobre Calidad, Eficacia y Cambio En Educación*, núm. 4 (3), pàg. 59-68.
- Bolívar, A. (2012). «Justicia social y equidad escolar. Una revisión actual». *Revista Internacional de Educación Para La Justicia Social*, núm. 1 (1), 9-45.
- Bonal, X. (dir.). (2012). *Municipis contra la segregació escolar. Sis experiències de política educativa local*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Colom, A. (1990). «La pedagogia urbana, marc conceptual de la ciutat educadora». A: AA.VV. *La ciutat educadora*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, pàg. 111-126.
- Cordero, J. M.; Crespo, E.; Pedraja, F. (2013). «Rendimiento educativo y determinantes según PISA: Una revisión de la literatura en España». *Revista de Educación*, núm. 362 (setembre-desembre), pàg. 273-297.
- De la Fuente, G. (2009). «La evaluación de la educación primaria madrileña y el debate sobre la escuela pública y privada». *RASE*, núm. 2, 3, pàg. 82-91.
- Díez Gutiérrez, E.J. (2010). «La globalización neoliberal y sus repercusiones en educación» [en línia]. *REIFOP*, 13 (2), pàg. 23-38. <<http://www.aufop.com/>>.
- Escudero, J. M. (2003). «La calidad de la educación: controversias y retos para la educación pública». *Educatio*, pàg. 20-21, 21-38.
- Espadas, M.; Flores, V.; Saco, M. (2003). «Criterios de elección de centro escolar ¿Escuela pública o privada?». *Iniciación a La Investigación Psicoeducativa*, núm. 3, pàg. 82-91.
- Fernández Enguita, M. (2008). «Escuela pública y privada en España: La segregación rampante». *Profesorado. Revista de currículum y formación del profesorado*, núm. 12, pàg. 2.
- Fernández Esquinas, M. (2004). «Elección de escuela: efectos sociales y dilemas en el sistema educativo público en Andalucía». *Revista de Educación*, núm. 334, pàg. 337-390.
- Gobernado, R. (2003). «Consecuencias ideacionales del tipo de escuela: pública, privada religiosa y privada laica». *Revista Española de Pedagogía*, núm. 61 (226), pàg. 439-457.
- Gómez Llorente, L. (2006). «El riesgo de la privatización encubierta». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 362, pàg. 92-97.

Gurrutxaga, A.; Unceta, A. (2010). «La función distributiva de la educación: un análisis aplicado al País Vasco». *Política y Sociedad*, núm. 47, 2, pàg. 103-120.

March, M. X.; Pascual, B. (2006). «Els models d'escolarització a Mallorca: les relacions entre l'escola pública i l'escola privada». A: *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*. Palma: Fundació Guillem Cifre de Colonya, pàg. 176-195.

Marchesi, A. (2011). «Preámbulo». A: Marchesi, A.; Tedesco, J. C.; Coll, C. *Calidad, equidad y reformas en la enseñanza*. Madrid: Organización de Estados Iberoamericanos / Fundación Santillana.

Martín Fraile, B. (2008). «Enseñanza pública y enseñanza privada ¿conflicto o complementariedad?». *Foro de Educación*, núm. 10, pàg. 111-132.

MECD (2013). «Objetivos educativos europeos y españoles. Estrategia educación formación 2020. Informe español 2013» [en línia]. <<http://www.mecd.gob.es/dctm/inee/indicadores>>.

OCDE (2012). *Equity and Quality in Education. Supporting Disadvantaged Students and Schools*. OCDE.

Pascual (2006). «Calidad, equidad e indicadores en el sistema educativo español». *Pulso*, núm. 29, pàg. 43-58

Puelles, M. de. (2004). «Educación, igualdad, mercados y democracia». *Revista Educación y Pedagogía*, núm. 16 (38), pàg. 27-48.

Valero, A. (2006). «Dialéctica escuela pública-privada: igualdad y diversidad frente a segregación y elitismo». A: *La escuela del siglo XXI: XII Conferencia de Sociología de la Educación*, pàg. 132-133.

Valiente (2008). «¿A qué juega la concertada? La segregación escolar del alumnado inmigrante en Cataluña (2001-06)» [en línia]. *Profesorado. Revista de curriculum y formación del profesorado*, núm. 12, pàg. 2. <<http://www.ugr.es/local/recfpro/rev122ART6.pdf>>.

Verger, A. (2013). «Lomce y políticas de austeridad: una combinación que nos aleja de la excelencia internacional» [en línia]. *Cendoc*. <<http://docpublicos.ccoo.es/cendoc/037058LOMCEPolíticasAusteridad.pdf>>.

Vidaña, L. (2013). «Deu anys d'immigració d'alumnat estranger a les Illes Balears: la creació d'un sistema educatiu multicultural». A: *Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2013*. Palma: Fundació Guillem Cifre de Colonya, pàg. 178-213.

Agraïments

Els autors del capítol volen donar especialment les gràcies als participants dels grups de discussió i de les entrevistes, professorat i representants de l'escola pública i concertada de Mallorca. Les seves aportacions han estat molt il·lustratives i enriquidores. Els seus noms resten anònims per no afectar a les seves contribucions durant la investigació.